

A stylized graphic of a mountain range with white outlines on a green background, which transitions from a lighter green at the top to a darker green at the bottom.

STANKO PETELIN

**PREŠERNOVA
NOU BRIGADA**

RATNA PROŠLOST NAŠIH NARODA

KNJIGA STO PEDESET SEDMA

MONOGRAFIJE

JEDINICA NOV 1 PO JUGOSLAVIJE

KNJIGA TRIDESET ČETVRTA

UREĐIVAČKI ODBOR

**General-pukovnik MIRKO JOVANOVIĆ, general-potpukovnik JOCO TARA-
BIC, general-potpukovnik VELJKO MILADINOVIC, general-major FABIJAN
TRGO, general-major METODIJE KOTEVSKI, pukovnik VIKTOR KUCAN,
pukovnik MISO LEKOVIC, pukovnik AHMET ĐONLAGIĆ, pukovnik RADO-
MIR PETKOVIC — glavni urednik**

UREDNIK — REDAKTOR
MOMČILO KALEM

VOJNOIZDAVACKI ZAVOD

STANKO PETELIN

7. NOU BRIGADA „FRANCE PREŠERN“

BEOGRAD, 1973.

NARODNOOSLOBODILAČKI POKRET U GORENJSKOM DO FORMIRANJA BRIGADE

Posle aprilskog rata 1941. severoistočni deo Slovenije (Prekomurje) pripao je Mađarskoj, severni i severozapadni (Štajerska i Gorenjsko) Nemačkoj, a Notranjsko, Dolenjsko i Ljubljana Italiji, koja je ranije već držala pod svojom vlašću Slovenačko primorje sa Trstom i Goricom.

Nemci su nastojali da Štajersku i Gorenjsko u što kraćem roku pretvore u nemačku zemlju i da ih zatim priključe Rajhu. Zato su već 1941. otpočeli raseljavanje u Nemačku, Hrvatsku i Srbiju svih ljudi koji bi im mogli pri germanizaciji ovih pokrajina pružiti otpor. Međutim, ovakvoj politici suprotstavila se KPS, te su ti planovi ostvareni samo delimično.

Komunistička partija Slovenije je naročito u Gorenjskom (u industrijskim centrima: Kranj, Jesenice, Kamnik, Skofja Loka) imala jak uticaj i za vreme stare Jugoslavije i uspešno je štrajkovima i drugim akcijama predvodila radničke mase u borbi za bolje uslove života. Na taj način Partija je među Gorenjcima stekla veliki ugled i zato se stanovništvo masovno odazvalo pozivu KPS na ustanak protiv nemačkog okupatora.

Prve partizanske jedinice formirane su odmah posle nemačkog napada na Sovjetski Savez i već avgusta 1941. na teritoriji sa nešto manje od 200.000 stanovnika dejstvuju tri partizanska bataljona: Kamnički, Storžički i Cankarev bataljon. Neprijatelj je pokušavao da spreči porast narodnooslobodilačkog pokreta masovnim streljanjem

talaca (po deset za svakog poginulog Nemca) i organizovanjem policijskih akcija protiv partizanskih jedinica, ali bez većeg uspeha. Privremeno je odustao čak i od raseljavanja, misleći da je to glavni razlog ustanka koji se sve više širio, naročito na području Poljanske i Selške doline, zapadno od r. Save. Upravo tamo su partizanske jedinice postigle i najzapaženije uspehe. Čankarev bataljon je, na primer, 12. decembra 1941. skoro potpuno uništio kaznenu ekspediciju nemačkog 181. rezervnog policijskog bataljona. Tom prilikom je u Rovtama, na putu iz Škofje Loke ka Blegošu, poginulo 45 policajaca.

Sa ovim porazom, koji je odjeknuo po čitavoj Sloveniji, Nemci se nisu mogli pomiriti, pa su protiv Čankarevog bataljona, kome su se u tim danima priključile desetine novih boraca, pokrenuli jake snage. Pod njihovim pritiskom bataljon se povukao u s. Dražgoše, iznad Selške doline. Neprijatelj ga je, međutim, i tamo otkrio i uputio protiv njega oko 2.500 vojnika i policajaca. U trodnevnim borbama (9—11. januara 1942) partizani su upornom odbranom, koristeći se dubokim snegom pokrivenim padinama ispred sela i šumskim masivom Jelovice, pozadi svojih položaja, naneli teške gubitke neprijatelju. Pre nego što je neprijatelj uspeo obuhvatnim manevrom da prinudi naše borce na povlačenje u dubinu Jelovice, pretrpeo je gubitke od 192 poginula i oko 300 ranjenih vojnika.

Okupatorovu odmazdu za poraz osetilo je, pre svega, stanovništvo ovog kraja. Svi muškarci koje je okupator zatekao posle završenih borbi u Dražgošama bili su odmah streljani, a ostalo stanovništvo raseljeno, kuće popaljene i ruševine minirane. To je bila opomena svim Gorenjcima da će se to i njima dogoditi ukoliko budu sarađivali sa partizanima. Pored toga, okupator je u Gorenjsko privukao nove policijske snage, sa kojima je, zahvaljujući oštrocima, uspeo da parališe aktivnost partizanskih jedinica.

U proleće 1942, očekivao se novi porast oružanog ustanka u Gorenjskom, kao što je to već bio slučaj u onom delu Slovenije koji je bio okupiran od Italije, ah do toga ipak nije došlo. Razlog tome je bio strahovit teror nemač-

kih okupacijskih vlasti i uspešan rad njegove obaveštajne službe, pre svega Gestapoa. Njegovi agenti uvlačili su se u partizanske jedinice i mesne organizacije OF (Osvobodilna fronta), pa čak i u viša rukovodstva. Posledice toga bile su teške provale na terenu i porazi nekih partizanskih jedinica, kao i opšte međusobno nepoverenje.

U takvoj situaciji vojnopolitičko rukovodstvo narodnooslobodilačkog pokreta u Gorenjskom orijentisalo se na izbegavanje ofanzivnih akcija zbog represalija, koje je okupator posle svake takve akcije redovno preduzimao protiv stanovništva i talaca u zatvorima. Zbog toga se na komunikacijama i ispred neprijateljevih uporišta sve rede čula partizanska puška, a okupator se sve češće usušivao da i sa manjim grupama i patrolama obilazi sela, ne samo u dolinama već i u brdima.

Zbog toga je neprijatelj došao do zaključka da su partizani potpuno razbijeni i da je Gorenjsko pacificirano. Na osnovu toga je šef civilne uprave za Gorenjsko Fridrih Rajner (Friedrich Rainer), 27. septembra u Kranju obavestio stanovništvo da raseljavanja više neće biti i da će oni koji se učlane u Korušku narodnu partiju dobiti čak i nemačko državljanstvo. Kao takvi oni će biti dužni da kao i ostali Nemci služe u vojnim ili radnim jedinicama. Okupatorove namere bile su potpuno jasne. Njihova armija, koja je na istočnom frontu trpela ogromne gubitke, popunjavaće se i slovenačkim mladićima. Međutim, ovim mladićima nije bilo stalo do toga da se žrtvuju za Rajh, pa su mnogi od njih, koji su dobili poziv da se jave vojnim vlastima, umesto toga otišli u šume i priključili se partizanima.

Ovakvoj tendenciji okupatora suprotstavljen je intenzivan politički rad sa stanovništvom, te je zimi 1942/43. i u proleće 1943. godine došlo do novog rasplamsavanja ustanka. Mada su okupatorske vlasti dobro znale kuda odlaze vojni obveznici, nisu se usudili na masovnije represalije, jer je takvih slučajeva bilo suviše mnogo. Ograničavali su se, pre svega, na pretnje, koje u većini slučajeva nisu mogle biti ostvarene. Posle vesti o nemačkoj katastrofi kod Staljingrada, stanovništvu je postalo jasno da se situacija bitno menja na okupatorovu štetu.

Formiranje Gorenjske (kasnije Prešernove) brigade

U junu 1943. partizanska vojska u Gorenjskom porasla je na devet bataljona. Međutim, ona nije bila snabdevena dovoljnim količinama oružja. Zato je Glavni štab NOV i PO Slovenije odlučio da se u Gorenjskom zadrže samo oni borci koji već imaju oružje ili će se uskoro naoružati, a nenaoružani da se upućuju preko tadašnje nemačko-italijanske granice u tzv. ljubljansku pokrajinu, gde će biti raspoređeni u tamošnje brigade.

Glavni štab je u ovome video samo privremeni izlaz, dok je konačno rešenje nalazio u formiranju brigada i u uspostavljanju slobodne teritorije i u tom delu Slovenije. Prvi korak u tom smislu bio je učinjen 24. juna 1943. formiranjem 2. (gorenjske) operativne zone, kojom je bilo obuhvaćeno Gorenjsko (sem kamničkog okruga, koji je ušao u 4. štajersku operativnu zonu) i zapadni deo Koruške. Za komandanta ove zone postavljen je Pero Popivoda, a za političkog komesara Jože Brilej Bolko, koji je do tada bio zamenik političkog komesara Glavnog štaba NOV i POS.¹

Komandant i politički komesar 2. operativne zone u Gorenjskom stigli su početkom jula u Pokrajinski komitet KPS za Gorenjsko. Tom prilikom bilo je dogovoreno da se neće formirati odjednom čitava brigada, jer bi njeno prisustvo na jednom mestu bilo suviše privlačan cilj za okupatorske snage. Uz to trebalo je voditi računa o činjenici da je gorenjskim partizanima, čak i onima sa dužim sta-

¹ Zbornik dokumenata i podataka o narodnooslobodilačkom ratu jugoslovenskih naroda, Vojnoistorijski institut JNA, slovenačko izdanje, tom VI (u daljem tekstu Zb. VI), knj. 1, dok. 131 i 205; knj. 2, dok. 34, 42, 50, 64, 65, 66, 105, 108, 125, 136, 152 i 158; knj. 4, dok. 111, 112, 113, 114, 120, 136 i 144; knj. 5, dok. 21, 22, 62 i 207; knj. 6, dok. 1, 4, 5, 35 i 45;

Arhiv CK SK Slovenije (u daljem tekstu CK SKS), III/1943-la, izveštaj pokrajinskog poverništva IOOF za Gorenjsko;

Metod Mikuž: »Pregled razvoja NOB u Sloveniji« (Ljubljana 1960);

Ivan Križnar: »Prvo leto NOB na Gorenjskem« (Ljubljana 1953);

Tone Ferenc: »Wehrmanschaft u borbi protiv Narodnooslobodilačke vojske na Stajerskem« (»Letopis Muzeja narodne osvoboditve v Ljubljani« 1958).

žom, nedostajalo dovoljno borbenog iskustva. Dejstva su izvođena četama, a ne bataljonskim akcijama. I mnoge čete su bile potpuno neaktivne, što je na borce veoma nepovoljno uticalo. Borbenost im je bila slaba, a neprijateljevim vojnicima pripisivane su borbene osobine koje oni u stvari, nisu imali. Kasnije se pokazalo da je bilo potrebno dosta vremena, a u međuvremenu i dosta suvišnih žrtava, pre nego što se borcima ponovo povratilo samopouzdanje i osećanje ravnopravnosti, pa i preimućstva u odnosu na nemačkog vojnika.

Zbog toga je orijentacija na postepeno prikupljanje i uvežbavanje² nove brigade bila logična i pravilna.

Međutim, i pored toga bilo je odlučeno da se iz postojećih bataljona Gorenjskog odreda formiraju tri nove jedinice: Gorenjska brigada (kasnije nazvana Prešernova brigada), Gorenjski odred i Koruški odred. Stab nove brigade imao je sledeći sastav: komandant Ivan Javor Igor, politički komesar Ivan Franko Iztok, zamenik komandanta Silvo Klavčič Silvan i zamenik političkog komesara Robin.³

Brigada, formirana naredbom komande 2. operativne zone od 12. juna 1943. godine, okupila se kod Špeha u Davči (u blizini nemačko-italijanske granice, iznad Selške doline) skoro u potpunom sastavu (3 bataljona).

U međuvremenu Pokrajinski komitet KPS za Gorenjsko dobio je podatke da je neprijatelj u to vreme otpočeo sa prikupljanjem jakih snaga, sa namerom da poduzme veću ofanzivnu akciju protiv gorenjskih partizanskih jedinica. O tome je on odmah obavestio komandu 2. operativne zone i naredio: »Odluka PK: vojska da odmah napusti Gorenjsko!«⁴

² Bilo je i ideja da se preko nemačko-italijanske granice u Dolomite (deo Slovenije zapadno od Ljubljane) upućuje jedan po jedan bataljon. Tamo se tada nalazio Glavni štab NOV i POS pa se htjelo da ih tamošnji vojni i politički instruktori uvežbavaju, a zatim ponovo vrate u Gorenjsko. Zamisao se nije mogla ostvariti zbog pojačane neprijateljske aktivnosti u Dolomitima i odlaska Glavnog štaba iz Dolomita u Kočevski Rog.

³ Robin je poginuo prvih dana avgusta 1943. u Zirovskom vrhu, a njegovo pravo ime nije bilo moguće saznati.

⁴ Arhiv CK SK Slovenije, III/1943-3 i III/1943-1a, izveštaji PK KP Slovenije od 8. 7. 1943. i 14. 9. 1943. godine.

Međutim, iskrcavanje anglo-američkih snaga 10. jula na Siciliju poremetilo je nemačke namere, pa su njihovi transporti produžili dalje, iako su u gorenjskim centrima već bile pripremljene prostorije za njihov smeštaj. Cim je to Pokrajinski komitet KPS za Gorenjsko saznao, povukao je prvobitnu odluku o povlačenju i brigadi naredio da otpočne sa izvođenjem ofanzivnih akcija.

Brigada je u brojčanom pogledu bila dosta jaka (oko 550 boraca). Od naoružanja svaka četa je imala dva do tri puškomitraljeza, a svaki bataljon po jedan ili dva teška mitraljeza. Naoružanje je bilo raznog porekla: jugoslovensko, nemačko, austrijsko, francusko i italijansko. Nedostajala je municija. Bilo je bombi, koje su mineri pravili od mina izvađenih duž nemačko-italijanske granice.⁵ Jedan deo boraca bio je nenaoružan.

Okupacijske snage u brojčanom pogledu u Gorenjskom bile su svakim danom sve jače. Okosnica okupatorske vlasti bila je žandarmerija, koja je posle kapitulacije Jugoslavije, uglavnom, zadržala ranije žandarmerijske stanice. Jačina posada zavisila je od značaja pojedinih opština, odnosno naseljenih mesta. Bilo je i takvih koje su brojale po nekoliko desetina žandarma. Žandarmerijske posade bile su naoružane puškama, automatima, puškomitraljezima, mitraljezima i čak minobacačima, a njihova uporišta bila su utvrđena bunkerima, žičanim preprekama i protivpešadijskim minama. Istina, njihove posade nisu bile dovoljno jake da bi mogle same i pojedinačno da ugroze brigadu, ali su u većim ofanzivnim akcijama protiv partizanskih jedinica sarađivale sa policijskim, vojnim i drugim snagama. Bile su opasne, jer su dobro poznavale svoje područje i među stanovništvom imale svoje doušnike, koji su ih obavestavali o jačini i kretanju partizanskih jedinica i njihovim simpatizerima među stanovništvom. Žandarmerijske posade su bile zadužene za što efikasniju kontrolu svog područja i zato su njihove patrole bile svakodnevno na terenu, a zasedama su presretale partizanske kurire, političke radnike i manje grune boraca.

⁵ Nemci su već početkom 1942. bili postavili duž italijansko-nemačke granice žičane prepreke u više redova i više metara duboko minsko polje.

Na području Poljanske i Selske doline, gde se brigada zadržavala prvih dana posle formiranja, žandarmerijske stanice u to vreme nalazile su se u Skofjoj Loki, Selcama, Zeleznikima, Javorjima, Zmincu, Poljanama, Gorenjoj Vasi, Trebiji i Žiriju. To znači da su se one nalazile ne samo u Poljanskoj i Selškoj dolini duž tamošnjih komunikacija već i u brdima između obe doline.

Još jače od žandarmerijskih posada bile su graničarske posade duž nemačko-italijanske granice, a njihova uporišta, zbog isturenosti i udaljenosti od centra, bila su veoma solidno utvrđena. Njihov zadatak je bio da patroliraju duž granice i sprečavaju prolaženje partizanskih kurira, grupa boraca i jedinica kroz žičane prepreke i min-ska polja. Pored toga, one su na svom području kontroisale i dublju teritoriju. Za borbu protiv partizanskih jedinica upotrebljavane su na sličan način, kao i žandarmerija.

Na već pomenutom području postojale su graničarske posade u sledećim mestima: Zgornja Sorica, Davča, Sovodenj, Kopačnica, Fužine, Lučine i Ziri.

Iz toga izlazi da je na tom području (dubine oko 35 km i širine 8—25 km) bilo ukupno 14 neprijateljskih uporišta, što znači da neprijatelju, zbog dobro organizovane obaveštajne službe, nije bilo teško pratiti zbivanja i promene kod naših jedinica.

Glavna udarna snaga za borbu protiv partizana bio je 19. SS policijski puk. U Gorenjskom je imao dva bataljona. Štab 2. bataljona bio je dislociran u Lescama, dok su njegove čete bile u Brezjama, Tržiču i Jesenicama, a štab 3. bataljona u Kranju sa četama u Skofjoj Loki, Selcima i Poljanama.

Za borbu protiv partizanskih jedinica okupator je upotrebljavao i izvesne samostalne žandarmerijske i policijske čete. To su bile 2. i 3. rezervna žandarmerijska četa »Alpenland« (Kranj i Kamnik), obe motorizovane, policijska četa za naročitu upotrebu »Alpenland« (Radovljica) i policijska četa planinskih lovaca »Alpenland« (Bled). U borbama sa partizanima bio je često angažovan i 499. grenadirski rezervni bataljon iz Skofje Loke.

Dakle, neprijatelj je u vreme formiranja Gorenjske brigade mogao angažovati za aktivnu borbu protiv partizana 1.000 — 1.500 vojnika. To nije bilo mnogo, ali treba

imati u vidu da je neprijatelj prema potrebi bio u stanju da koncentriše i po 10.000 i više vojnika, privlačeći ojačanja iz susednih pokrajina (Štajerska, Koruška), ili upotrebljavajući frontovske jedinice, koje su bile na prolazu ili su se tu odmarale.⁶

Prvo borbena dejstvo brigade

Gorenjska brigada je posle formiranja ostala u Davči samo jedan dan i već se 13. jula noću prebacila na Martinj vrh iznad Selške doline. Iduće jutro stiglo je saopštenje da će Nemci u blizini Dolenje Vasi streljati 20 talaca za odmazdu za uspešan napad koji je pet dana ranije na tom mestu izveo 4. bataljon Gorenjskog odreda.

Drugi bataljon pod komandom Albina Drolca Krtine i 3. bataljon pod komandom Ota Vrhunca (poznatiji pod partizanskim imenom Blaž Ostrovrhar) dobili su zadatak da usiljenim maršem stignu ispred Dolenje Vasi i spasu taoce. Međutim, pre nego što su stigli na cilj, iz doline su odjeknuli plotuni. To je bio znak da su zakasnili. Ostalo im je jedino da taoce osvete, pošto već nisu uspeli da sačuvaju njihove živote.

Za vreme streljanja talaca Nemci su svugde oko mesta zločina uspostavili zasede. Pošto su zadatak obavili, otpočeli su sa pripremama za povlačenje u Škofju Loku. Tog časa su ih napali borci 2. i 3. bataljona. Mada su otvo-

« Zb. VI, knj. 6, dok. 20, 29, 38, 47, 54, 70, 140 i 166;

Arhiv CK SK Slovenije III/1943-3, izveštaji PK KP Slovenije od 8. i 15. 7. 1943. god.;

Arhiv CK SK Slovenije, III/1943-la, izveštaji PK KP Slovenije od 14. 9. 1943. god.;

Arhiv Instituta za istoriju radničkog pokreta u Ljubljani (u daljem tekstu IIRP), nemački arhiv (u daljem tekstu n.a.), fase. 4-VIII i 5-VII, izveštaji žandarmerijske komande »Kranj« na Bledu od 23. 6. 1943. o lokaciji žandarmerijskih stanica i od 23. 5. 1943. o lokaciji graničarskih uporišta;

Arhiv republičkog odbora SUB NOR Slovenije (u daljem tekstu SUB NOR Slovenije), sećanja Ivana Franka Iztoka, Franca Jakija Kozaka, Valentina Repinca, Janka Vrhovca Majskog i Vinka Zontara Aleksandrova.

*Spomenik partizanima koje su Nemci streljali 14. jula 1943. god.,
kod Dolenje Vasi*

rili vatru iz prilične daljine, od njihovih rafala, prema kasnije prikupljenim podacima, bilo je ubijeno 7 vojnika, a teže i lakše ranjeno 48 vojnika. Za to vreme poginuo je jedan naš borac, dok su dvojica bila ranjena. Jedan od njih je bio i komandant brigade Ivan Javor Igor, koji je upućen u bolnicu.

Iznenadni napad, sa neočekivano jakim snagama, neprijatelja je očigledno uznemirio, pa je na mesto sukoba uputio izviđački avion radi osmatranja, mitraljiranja i bombardovanja partizanskih položaja.

Očekujući protivakciju neprijatelja, štab brigade je odlučio da brigadu iste noći prebaci na severnu stranu Selške doline. Međutim, neprijatelj je veoma brzo reagovao. Prema nekim podacima može se zaključiti da je već 14. jula sa tenkovima krenuo iz Skofje Loke u pravcu Martinj vrha. Pored toga i neprijateljske zasede su posele sve značajnije prelaze preko Selške Sore. Jedna nemačka zaseda bila je u Suši, između Železnika i Zalog Loga, upravo tamo gde je brigada trebalo da pređe Selšku Soru. Iz dokumenata moguće je saznati samo to da se 1. bataljon »noću probio kroz nemačke zasede, kundacima pobio nemačku posadu i zaplenio jedan puškomitraljez, tri puške i dva sanduka municije«.⁷

Brigada je bez ikakvih smetnji prešla Selšku Soru i popela se u malo selo Prtovč. U blizini ovog sela bila je tajna partizanska bolnica. Čim su predali ranjenike, 2. i 3. bataljon su se ponovo vratili preko Selške Sore, ali ne u Martinj vrh već u Davču, pored italijansko-nemačke granice. Na suprotnoj strani Selške Sore ostao je samo 1. bataljon. Znajući da je neprijatelj obavešten o njegovom prisustvu na području Prtovča i da može idućeg dana doći do borbi, bataljon se iz Prtovča, još u toku noći, povukao na planinu Ratitovec, gde se podelio po četama.

U Prtovč je sutradan stiglo sedam kamiona nemačkih vojnika, koji su odmah produžili pokret ka mestu gde se nalazila partizanska bolnica. Srećom, bolnica je bila na vreme evakuisana i neprijatelj ju je našao praznu.

Neprijateljske jedinice su se dalje kretale prema Ratitovcu. Prvi bataljon, podeljen po četama, želeo je da iz-

⁷ Zb. VI, knj. 6, dok. 70.

begne borbu, pa su se njegovi borci sklonili u pećine i druga zaklonjena mesta u šumi. Međutim, neprijatelj je neke od ovih grupa ipak uspeo da otkrije i nanese im teške gubitke. Posle ovoga bataljon je, zbog taktike razbijenih grupa, morao da okuplja borce punih četrnaest dana. Tek posle toga krenuo je na južnu stranu Selške doline i sa velikim zakašnjenjem uključio se u brigadu.

Drugi i 3. bataljon sa štabom brigade zadržali su se posle povratka iz Prtovča u Davči. Sa neprijateljem nije bilo nikakvog neposrednog kontakta sve do 20. jula. Toga dana brigada se premestila ka Marinkovcu, ali se nije dovoljno obezbedila patrolama i zasedama. Zato i nije mogla da bude na vreme upozorena na prisustvo neprijatelja, koji je već u toku noći poseo položaje u neposrednoj blizini Marinkovca. U zoru je komanda brigade uputila patrolu, koju su otkrili Nemci koji su držali položaje duž ivice šume. Nemci su odmah otvorili vatru, posle čega se patrola počela povlačiti upravo u šumu, gde je bila skrivena jedna druga grupa neprijateljskih vojnika. Tom prilikom poginula su 4 borca.

Ovo se dešavalo na položajima 3. bataljona. Uskoro je u borbu bio uvučen i 2. bataljon. Nemci su, uz podršku minobacača, napali oba bataljona sa namerom da ih potisnu na žičane prepreke i minska polja duž granice i tamo unište. Borci su pružili jak otpor Nemcima, ali su naposljetku ipak bili prinuđeni na povlačenje i uskoro ih je neprijatelj potisnuo ka samoj granici. Dok su borci sa poslednjih položaja ispred žičanih prepreka zadržavali nastupanje neprijatelja, druga grupa boraca otvorila je u preprekama prolaze kroz koje su se jedinice, sem jednog dela 2. bataljona kome je uspeo da se izvuče duž granice, provukle na italijansku stranu. Na suprotnoj strani granice primećena je italijanska patrola koja je mogla vatrom sprečiti korišćenje prolaza i mada su Nemci ukazivali Italijanima šta treba da čine, oni su ostali neaktivni i povukli se.

Međutim, opasnost nije bila prošla, jer su Italijani duž granice imali mnogo jače snage od Nemaca i trebalo je računati i na njihovu intervenciju. Zato je komanda brigade odmah uspostavila kontakte sa mesnim aktivistima,

koji su je snabdeli hranom, a uveče odveli u napušteni logor primorskih partizana iznad sela Poče kod Cerkna.

Iz neprijateljevih dokumenata se vidi da su oartizanske jedinice dva puta prešle granicu i da su nemački graničari 21. jula Doslali komandi italijanske alpske jedinice sledeći izveštaj:

»Prošlog dana je prošlo preko granice oko šezdeset slabo naoružanih pobunjenika, koji su produžili u pravcu Baške grape, a danas je po istom putu krenulo još sedamdeset pobunjenika«.⁸

U našim dokumentima i u sećanjima učesnika taj podatak nije potvrđen.

Borci su za odmor imali veoma malo vremena. Pre svanuća oni su već bili na položajima na padinama Drnova (k. 1005), odakle su imali dobar pregled nad dolinom, ali slabe uslove za slučaj eventualnog povlačenja.

Sa italijanskim patrolama prvi borbeni kontakt bio je uspostavljen oko 9.00 Čim je otpočela borba italijanska komanda je kamionima privukla nove snage i otpočela opkoljavanje Drnova.

Naše jedinice su bile prisiljene da potraže povoljnije položaje sa kojih bi bile u stanju da zadrže neprijatelja do mraka, a potom noću da se prebace nazad u Gorenjsko. Međutim, neprijatelj je uspeo da potpuno okruži naše snage. Italijani su jurišali sa svih strana. Borcima je već ponestajalo municije. Situacija je bila sve kritičnija. U četiri sata po podne iznenada se spustila magla i počela je da pada kiša. Italijanska komanda, pretpostavljajući da će se naše jedinice probiti prema zapadu, u unutrašnjost Slovenačkog primorja, uputila je jedan deo snaga u pravcu Poča sa zadatkom da spreči eventualno ovakav obrt situacije. Na taj način oslabila je deo svoga obruča prema Gorenjskom, kroz koji su se jedinice Gorenjske brigade probile preko granice i pod zaštitom magle neprimetno prešle granicu i produžile nazad u Gorenjsko u Davču.

Tako je brigada zbog umešnog manevrisanja i žilave odbrane izbegla opasnost da bude razbijena, a nemačkim i italijanskim jedinicama nanela je osetne gubitke. U ovoj borbi poginula su četiri borca, dok je neprijatelj izgubio 25 vojnika.

⁸ IIRP, fas. 1035 (telegram karabinjerske komande u Gorici od 21. 7. 1943).

U međuvremenu iz Glavnog štaba NOV i POS stiglo je naređenje da se brigada odmah pripremi za odlazak preko nemačko-italijanske granice u Dolomite i dalje preko železničke pruge Ljubljana — Postojna u Notranjsko i Dolenjsko.⁹

*

Čekajući 1. bataljon koji se još nije vratio sa Jelovice, komanda brigade i komanda zone, koja se priključila brigadi, imale su dovoljno vremena da analiziraju početne uspehe i neuspehe nove brigade. Prvi zaključak bio je da su »kadrovi mladi i da se čak i sami ne snalaze, a kamoli da mogu da vode ostale borce«. Zbog toga borci nemaju dovoljno poverenja u njih. »Moral je opao, a borci žele da se vrate na svoje stare sektore.«¹⁰ Zaključuje se da se suviše brzo prešlo na potpuno nov način dejstvovanja sa velikim jedinicama, kao i na frontalne i dugotrajne borbe sa nadmoćnim neprijateljskim snagama; da je naše komandovanje suviše optimistički cenilo situaciju u Gorenjskoj, a i mogućnosti tek stvorene brigade. Jedan od razloga neprijateljevih uspeha, prema mišljenju komande zone, bila je i njegova dobro organizovana obaveštajna služba na terenu. Pored tajnih agenata, u strahu od mogućih represalija, neprijatelja su o kretanju naših jedinica izveštavali i seljaci. Kako je većina to činila tek posle odlaska partizana, neprijatelj od takvih podataka nije imao naročite koristi, pa su to tolerisali i sa naše strane. Međutim, komanda zone je potpuno opravdano tražila da sa takvom praksom treba prekinuti i kazniti sve one koji bi to radili u bilo kakvom obliku. »Sada je već moguće da od svakog poštenog Slovenca tražimo da pomaže našu vojsku i da čak po cenu eventualnih žrtava ne učini to što bi moglo našoj borbi da nanese štetu.«¹¹

⁹ Zb. VI, knj. 6, dok. 48.

¹⁰ Isto.

¹¹ Isto, dok 48. Zb. VI, knj. 6, dok. 43, 45, 70, 140 i 166; Arhiv CK SKS, III/1943-Ia (izveštaj PK KP SLOVENIJE od 14. 9. 1943);

Arhiv CK KPS, III/1943-3 (izveštaj PK KPS od 8. 7. 1943);

Arhiv Tolminskog muzeja (podaci o NOB na području Novaka);

Brigada u okruženju na Zirovskom vrhu

Pre nego što je brigada napustila Gorenjsko i krenula na put prema Notranjskom i Dolenjskom dogodilo se nešto što nije moguće ničim onravdati, a što je, po svemu sudeći, u velikoj meri uticalo i na najveći poraz koji je brigada ikad doživela. U pitanju su bili neposredni kontakti komande zone i Gestapoa.

U stvari, prvi kontakti između Gestapoa i nekih članova Pokrajinskog odbora OF potiču već iz 1942. godine. Tada su se u Pokrajinski odbor ubacili neki ljudi za koje je kasnije bilo utvrđeno da rade za neprijatelja. Vezu između njih i Gestana održavao je Bojan Hojan, aktivni major bivše jugoslovenske vojske, a kasnije, krajem 1943. i početkom 1944, operativni oficir Prešernove i Vojkove brigade i čak šef operativnog odseka štaba 31. divizije. Ti neprijateljski agenti ubeđivali su naše rukovodstvo u Gorenjskom da u Gestapou više ne veruju u Hitlerovu pobjedu i da su spremni oružjem i opremom da pomognu partizanske jedinice i na taj način se otkupe za svoja zlodela. Gestapovsko rukovodstvo za Gorenjsko, na čelu sa ratnim zločincem Helmutom Rozumekom, prema tome planu je trebalo partizanima da isporuči 1.000 automata.

Čim je to Centralni komitet KP Slovenije saznao, upozorio je Pokrajinski komitet za Gorenjsko na štetnost takvih veza, kao i na to da je »velika iluzija očekivati da će Marko (ilegalno ime za Bojana Hojana — prim, pisca) dobiti hiljadu automata; on je, najverovatnije, mihajlovićevski agent ili još nešto gore« i naredio: »Sve to ispitajte i dostavite nam što detaljnije podatke.«¹²

Partijski komitet je, uproks tome, i dalje održavao povremene kontakte sa Gestapoom. Upravo u vreme kada se Gorenjska brigada spremala za odlazak, krajem jula u Farjom potoku, ispod planine Blegoš, došlo je do sastanka između predstavnika Pokrajinskog komiteta i komande

Ferdo Tolar Mirko: »Prve borbe prešernovcev« (revija »Borec« 1958, Ljubljana);

SUB NOR Slovenije (sećanja Ivana Franka Iztoka, Franca Jaklja Kozaka, Antona Ješea Zlatka, Valentina Repinca, Franca Stalea, Janka Vrhovca Majskog i Vinka Zontara Aleksandrova).

¹² Zb. VI, knj. 6, dok. 37.

zone, s jedne strane i Gestapoa, s druge strane. Tom prilikom je Gestapo, navodno, obećao veće količine obuće, dok nije poznato šta je neprijatelju bilo obećano sa naše strane.

U vezi sa ovim događajem bile su utvrđene činjenice koje su mogle bitno da utiču na dalji tok događaja. Nemačkom agentu Bojanu Hojanu bilo je poznato da brigada napušta Gorenjsko. Zatim da najbolji, a skoro i jedino mogući put za Notranjsko, vodi preko Žirovskog vrha. Verovatno je da su o tome bile blagovremeno obaveštene i nemačke jedinice. Gorenjska brigada je odugovlačila odlazak preko granice zbog čekanja na gestapovsku pošiljku.¹³

Čim je komanda zone došla do uverenja da od gestapovskih obećanja nema ništa i čim se brigadi priključio jedan bataljon Gorenjskog odreda koji je imao zadatak da pri povratku iz Dolenjskog donese za odred oružje i municiju, brigada je 30. jula uveče izvršila pokret ne čekajući svoj 1. bataljon. Sa njim je već bila uspostavljena veza i bilo je potrebno da se on priključi glavnini brigade na Žirovskom vrhu.

Prve noći brigada je stigla u blizinu Malenskog vrha, a iduće noći produžila pokret ka Žirovskom vrhu. Cestu Skofja Loka — Gorenja Vas — Ziri brigada je prešla između Gorenje Vasi i Hotavlja. Dolinu, cestu i reku Poljanska Sora kolona je prešla bez ikakvih smetnji, uprkos blizini neprijateljskog uporišta u Gorenjoj Vasi. Međutim, primetili su je neprijateljevi obaveštajci, što je moguće zaključiti i iz žandarmerijskih dokumenata:

»Na dan 1 avgusta, oko podne, dvojica naših poverljivih ljudi su izvestili žandarmerijsku stanicu u Gorenjoj vasi, da u severnom delu Žirovskog vrha oko k. 900 ima puno bandita i da su na poljanama kod Hotavlja 2,5 km, zapadno od Gorenje vasi otkriveni tragovi koje su, verovatno, za sobom ostavile bande koje su stigle sa severa i krenule na Žirovski vrh.«¹⁴

Nemačka komanda na Bledu već i pre toga se pripremala za »čišćenje« Žirovskog vrha na osnovu predašnjih podataka da se na području k. 900 nalazi oko 40—50 partizana (u stvari, jedna četa Gorenjskog odreda). Ova je akcija bila planirana tek za 3. avgust. Međutim, »velika akcija

¹³ Zb. VI, knj. 6, dok. 70.

¹⁴ Zb. VI, knj. 6, dok. 166.

je počela 24 časa ranije, s obzirom da je žandarmerijska stanica u Gorenjoj Vasi u međuvremenu dobila poverljive podatke, na osnovu kojih je bilo moguće zaključiti, da je banda, koja je u noći na 1. avgust stigla sa severa, samo u prolazu.«¹⁵

Nemačka komanda na Bledu našla se u dosta teškoj situaciji iz više razloga. Pod pojmom Žirovski vrh podrazumeva se deset kilometara dugačak i nešto preko 900 metara visok planinski greben sa pošumljenim i jako ispresecanim padinama. Greben se pruža ka Dolomitima, ali jugoistočno od Golog vrha (trg. 961) preseca ga granica sa žičanim preprekama i minskim poljima. Sa zapadne i severne strane Žirovski vrh je ograničen Poljanskom Sorem, a sa istočne Brebovščicom, pritokom Poljanske Sore. Na njegovom području (površine 50—60 kvadratnih kilometara) nema većih naseljenih mesta, već samo nekoliko grupa kuća i pojedinačnih kuća raštrkanih među velikim šumskim kompleksima.

To znači da je za okruženje Žirovskog vrha trebalo posesti oko trideset kilometara dugačke blokadne položaje duž granice, Poljanske Sore i Brebovščice.

Međutim, nemačka komanda na Bledu raspolagala je veoma oskudnim snagama, a u tako kratkom roku nije mogla računati na ojačanja iz susednih pokrajina. Ipak, dejstvovala je brzo i racionalno.

Još u toku dana sve žandarmerijske stanice i graničarske posade na tom području (Gorenja Vas, Poljane, Crni vrh kod Polhovog Gradca, Lučine, Trebija, Ziri i Sovodenj) dobile su zadatak da sopstvenim snagama zatvore obruč, svaka na svom odseku. To su one i učinile, mada veoma slabim snagama (oko 300 graničara i 50 žandarma). Noću 1/2. avgusta ove snage dobile su pojačanje od oko 280 graničara i vojnika, koji su kamionima dovezeni iz Kranja. Oklopnim kolima patrolirali su cestom Gorenja vas — Hotavlje — Ziri i cestom Gorenja Vas — Suhi dol. Četrdeset pet reflektora razmestili su na području gde su Nemci očekivali proboj naših jedinica i osvetljavali bližu okolinu. S obzirom na to da je kilometar fronta pokrivalo samo po dvadeset neprijateljskih vojnika (ne računajući

¹⁵ Isto.

nekolicinu oklopnih kola i reflektore), očigledno je da je blokada bila veoma slaba i mogla ju je probiti čak i jedinica manja od brigade.

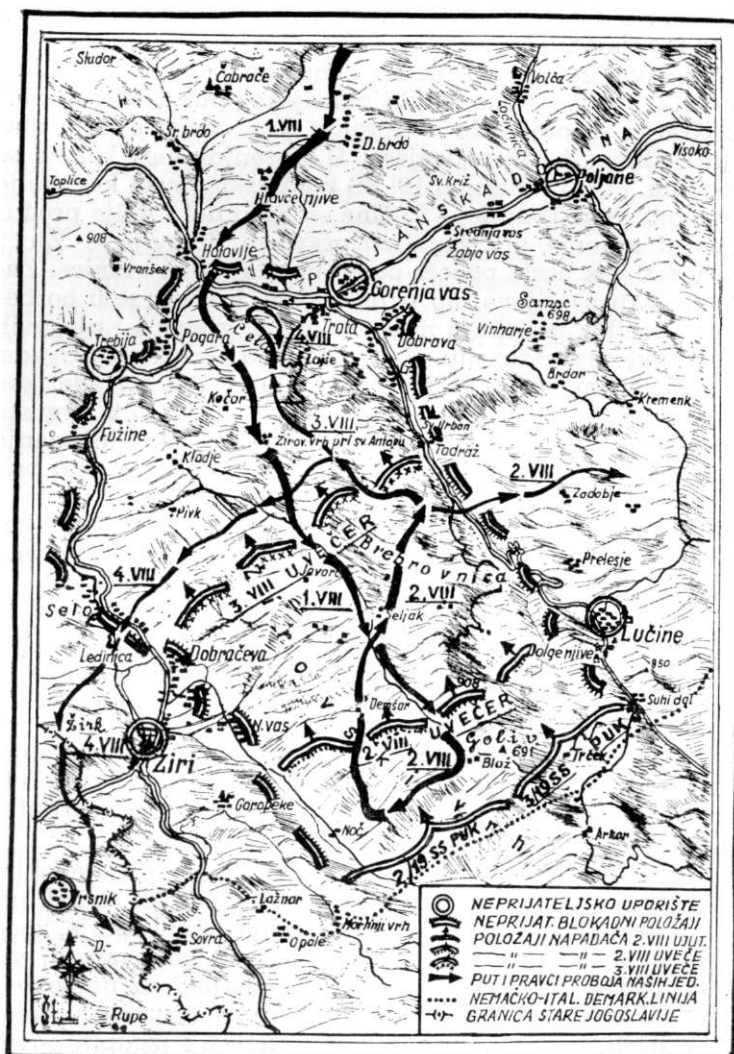
Glavni zadatak nemačka komanda je poverila jedinici 2. i 3. bataljona 19. SS policijskog puka. U toku noći iz Kranja se prebacilo u Gorenju Vas, pored ostalih manjih jedinica i 679 policajaca. U Gorenjoj Vasi kolona se podelila, i to: 1. bataljon 19. SS policijskog puka krenuo je levo pravcem Todraž — Lučine — Suhi dol i dalje produžio duž granice, a 2. bataljon pravcem Hotavlje — Ziri i do jedan čas posle ponoći poseo položaje duž granice. Zadatak ovih bataljona bio je da u zoru, krećući se u borbenom poretku, potiskuju naše snage duž grebena i njegovih padina ka severozapadu i time postignu okruženje brigade.

Međutim, obaveštajna služba Gorenjske brigade, kao i komanda zone i komanda brigade, sve do jutra 2. avgusta nije znala šta se u toku noći dešavalo u dolini, a još manje da su se već našli skoro u okruženju. Prve podatke o prisustvu neprijatelja doneo je 1. bataljon, koji je te noći, bez ikakvog sukoba sa Nemcima, prešao kod Hotavlja cestu i Poljansku Soru i stieao na Žirovski vrh gde se priključio glavnini brigade.

Na osnovu ovih podataka komanda zone je zaključila da će neprijatelj naneti glavni udar sa severa iz pravca Gorenje Vasi, te je odlučila da se sa brigadom i pridodatim bataljonom Gorenjskog odreda odmah probije na jug preko granice, ne znajući pri tom da se na granici, već nekoliko sati, nalaze dva nemačka policijska bataljona. Kolona je krenula, ali se posle kraćeg vremena njena pret-hodnica već pre izbijanja na granicu sukobila sa neprijateljevim streljačkim strojem.

Usled neočekivanog susreta sa jakim neprijateljskim snagama naši borci su bili iznenađeni i odmah su zaključili da se radi o izdajstvu. Moral jedinica, koji ranije, zbog odlaska iz rodnog kraja, nije bio na zadovoljavajućoj visini, opao je još više. Mnogi borci, znajući za pregovore svog rukovodstva sa Gestapoom i videvši situaciju u kojoj su se našli, povezali su ove dve činjenice i izgubili poverenje u svoje starešine.

Proboj preko položaja brojno i tehnički nadmoćnijeg neprijatelja (jedna trećina boraca Gorenjske brigade i ba-

Proboj iz okruženja na Žirovskom Vrh

taljon Gorenjskog odreda su bili bez oružja), preko jakih prepreka i danju sa tako nehomogenom, slabo naoružanom i organizaciono nedovoljno čvrstom vojskom nije bio moguć. Zato je štab brigade odlučio da se povuče u pravcu Žirija nadajući se da će na drugom pravcu naći neki prolaz u neprijateljskom rasporedu. Međutim, tog prolaza nije bilo.

Zato je donesena nova odluka: da brigada u toku dana izbegava sukobe sa neprijateljem i padom mraka da se probije preko ceste Gorenja Vas — Lučine na sever, a zatim ispred Crnog vrha i iznad Polhovog Gradca napravi zaokret na jug i pređe nemačko-italijansku granicu. Odluka je bila pravilna, ali pripreme za njenu realizaciju bile su nedovoljne.

U međuvremenu neprijatelj je toga dana pročešljavao južni deo Žirovskog vrha i do mraka prodro na liniju Lučine — k. 864 — Bukovec — most preko Račve (dva kilometra istočno od crkve u Žiriju). Na pomenutoj liniji on se zaustavio i ukopao.

U prethodnici kolone, koja je trebalo da se ove noći kod Todraža probije na sever preko ceste Gorenja Vas — Lučine, bio je 1. bataljon. Bilo bi normalno da je 1. bataljon isturio grupu bombaša na čelo i obezbedio se jakim bočnim osiguranjem. Međutim, toga nije bilo. Iz ovoga je lako zaključiti koliko malo iskustva i znanja, a i odgovornosti, je imao rukovodeći kadar bataljona. Umesto da se osloni na sopstvene snage, na snagu svog oružja, on se ponadao da će se jedinice provući nekom srećnom slučajnošću. Zato nije iznenađujuće da i ovaj pokušaj proboja nije uspeo. Međutim, jedan deo boraca iz 1. bataljona uspeo se ipak neprimetno provući. Bataljon Gorenjskog odreda, 2. i 3. bataljon i manji deo 1. bataljona Gorenjske brigade ponovo su se u priličnom neredu vratili na Žirovski vrh.

Idućeg dana se situacija na Žirovskom vrhu još više pogoršala. Obruč je postajao sve uži, a blokadne položaje neprijatelj je ojačavao novim snagama. Na taj način već 3. avgusta svaki kilometar blokadnih položaja posedalo je četrdesetak i više vojnika, graničara ili žandarma. To znači da su i uslovi za izvršenje proboja postali mnogo teži nego prethodne noći.

Najteže posledice prouzrokovalo je slabljenje borbenog morala. Mnogi borci nisu više imali poverenja u svoje starešine, pa su se odvajali od jedinica i probijali svako za svoj račun — pojedinačno ili u manjim grupama. Od svojih jedinica odvojili su se i oni kojima se nije išlo u Dolenjsko i koji su želeli da ostanu u blizini svojih kuća. Borci koji su bili bez oružja osećali su se bespomoćno, pa su tražili spas krijući se u stogovima sena, rupama, na drveću, u zgradama i na druge načine nadajući se da ih neprijateljski vojnici neće pronaći i da će se posle ovog velikog iskušenja opet moći uključiti u jedinice Gorenjskog odreda.

Najveću odgovornost za takvo stanje i rasulo nekih jedinica snose komanda zone i komanda brigade. Komanda zone se odvojila od brigade i sa jednom četom uspjela da se sretno probije iz okruženja. Od članova štaba brigade poginuo je zamenik političkog komesara Robin. Vršilac dužnosti komandanta Silvo Klavčič Silvan sa jednom većom grupom boraca pokušao je da se probije pravcem kojim je brigada dve noći ranije stigla na Žirovski vrh. Međutim, i on je prilikom proboja poginuo.

Katastrofa na Žirovskom vrhu bila bi neizbežna da komandant 2. bataljona Albin Drolc Krtina nije preko Jože Jurcove uspostavio kontakt sa političkim radnicima u Žiriju, koji su mu, posle osmatranja neprijateljevih zasada duž ceste Žiri — Hotavlje, javili gde su prazni međuprostori. Na osnovu primljenih podataka on je odlučio da se sa svojim bataljonom i delovima nekih drugih jedinica probije preko neprijateljevih položaja između Dobračeva i Sela, 2—3 kilometra severno od Žirija.

Proboj je bio dobro pripremljen. Pod rukovodstvom Vinka Žontara Aleksandrova formirana je grupa bombaša-dobrovoljaca sa zadatkom da po svaku cenu razbije neprijateljeve zasede na koje bi naišla prilikom proboja. Pripremljena su bila i bočna osiguranja, a i svi borci u koloni (bilo ih je 205) bili su upoznati sa situacijom i svojim zadacima prilikom proboja.

Cim je pao mrak kolona se spustila niz padine Žirovskog vrha. Na čelu je bila grupa od petnaestak bombaša. Oni su se oprezno približili neprijatelju a zatim, bacivši

bombe, izvršili juriš na zasedu, razbili je i otvorili put svojoj glavnini. Karakteristična je činjenica da prilikom proboja, mada su ostale zasede u blizini odmah otvorile jaku vatru, nije poginuo nijedan borac. Tako je Krtinova kolona izašla iz obruča i odmah produžila pokret preko Žirovske doline prema Vrsniku i dalje preko granice, koju je prešla bez ikakvih teškoća, u unutrašnjost Dolomita.

Izgleda da su nemačke jedinice, koje su bile u zasedama, zatajile svojoj komandi činjenicu o izvršenom probou pošto u neprijateljevom izveštaju piše samo to da su noću 3/4. avgusta »banditi ponovo i na više mesta pokušali da se probiju iz obruča i da nam ih je uspelo odbiti u više navrata samo borbom prsa u prsa.«¹⁶

Valja napomenuti da su tom prilikom najgore prošli upravo oni borci koji su bili najzaslužniji za uspešno izvršeni proboj. Bombaška grupa je, naime, posle obavljenog zadatka izgubila vezu sa glavinom, izgubila orijentaciju i sticajem okolnosti ponovo se našla na Žirovskom vrhu ubeđena da se nalazi na levoj, a ne na desnoj obali Poljanske Sore. Tek u zoru su bombaši otkrili gde se u stvari nalaze. Posle ovoga oni su se podelili u manje grupe i svaka od njih se sa promenljivom srećom probijala kroz nemačke položaje.

Nemački nolicajci, koji su se 3. avgusta uveče zadržali na liniji Todraž — Planinšek — Selo, sledećeg jutra su krenuli na izvršenje poslednjeg dnevnog zadatka. Mada se do tada iz obruča već probilo oko 300 boraca, otprilike isti toliki broj se još uvek nalazio na Žirovskom vrhu. Od toga manji broj iza nemačkih položaja, a veći deo u tada već veoma uskom obruču.

Četvrtog avgusta organizovanog otpora više nije bilo. Grupice boraca i pojedinci su u šipražju, potocima i dr. skrovitim mestima tražili što bolja skrovišta. Nekima od njih je to uspelo i Nemci ih nisu pronašli, dok su mnoge pohvatali i poubijali, pre svega ranjenike. Zarobljene partizane odveli su u Žiri i Trebiju, a zatim preko Škofje Loke u zatvor u Begunjama, gde su ih četrnaest dana sa-

¹⁶ Isto.

slušavali i mučili, a naposljetku poslali u koncentracione logore u Nemačku.

Mlada Gorenjska brigada i bataljon Gorenjskog odreda su na Žirovskom vrhu doživeli veliki poraz. Iz neprijateljevih dokumenata vidi se da je u toku trodnevnih borbi poginulo 55, a zarobljeno 90 boraca. To znači da je poginuo ili bio zarobljen svaki četvrti borac od svih onih koji su 1. i 2. avgusta stigli na Žirovski vrh. U istinitost nemačkih navoda o broju poginulih i zarobljenih partizana nije moguće sumnjati, s obzirom na to da su ove brojke potvrđene fotografijama i imenima poginulih i zarobljenih. Što se tiče naoružanja, u nemačke ruke je palo samo 38 pušaka i jedan puškomitraljez. Ovo govori da su okupatorove žrtve na Žirovskom vrhu, pre svega, bili nenaoružani borci.

Poraz na Žirovskom vrhu je u velikoj meri posledica izrazito defanzivne taktike, koju su gorenjske jedinice primenjivale i na koju su se navikle u 1942. i prvoj polovini 1943. godine. Takva taktika je dovela do precenjivanja vrednosti neprijateljskih vojnika i potcenjivanja sopstvenih snaga, zbog čega se kod mnogih boraca ispoljavala malodušnost, pa čak i paničarstvo. Takvom taktikom ni borci ni starešine nisu mogli stićati odgovarajuća borbena iskustva i znanja, što je na Žirovskom vrhu došlo do punog izražaja.

Porazu na Žirovskom vrhu doprineli su i samovoljni pregovori naših vojnih i političkih predstavnika sa Gestapoom. Bilo je boraca i starešina koji su se zanosili mišlju da ih neprijatelj, pošto im je već nudio obuću, na njihovom putu prema granici neće napadati. Time je njihovo iznenađenje bilo utoliko veće kada su videli kako ih je neprijatelj, u stvari, »uhvatio na spavanju«. Još gore za njihov moral bilo je ubeđenje da je napad neprijatelja neposredna posledica izdajstva od strane nekih njihovih starešina, a pogotovo onih koji su se u toku borbi odvojili od svojih boraca i ostavili ih da se sami snalaze i spašavaju.

Mlada Gorenjska brigada bila je slaba i u organizacionom pogledu. Borci i starešine nisu imali dovoljno vremena ni da se međusobno dobro upoznaju i da steknu potrebno poverenje jedan u drugoga. Takođe ni komandni

kadar, sa nekim izuzecima, na Žirovskom vrhu nije bio na visini svog zadatka, jer je, s obzirom na relativno slabe neprijateljeve snage, uz bolju organizaciju proboja brigada mogla izaći iz okruženja već prve noći, a i druge noći da su sve starešine držale svoje jedinice čvrsto u rukama i sprečavale osinanje boraca.¹⁷

¹⁷ Zb. VI, knj. 6, dok. 37, 48, 70 i 166;

CK SK Slovenije, III/1943-4 (izveštaj Albina Kolba Edvarda od 14. i 22. 8. 1943);

izveštaj PK KPS od 14. 9. 1943; izveštaj Pera Popivode od 7. 8. 1943;

IIRP, fase. 2-II (sećanja Martina Znidara);

IIRP, n.a., fase. 5-VII (izveštaj žandarmerijske komande »Kranj« na Bledu od 26. 8. 1943);

SUB NOR Slovenije (sećanja Marice Burgerove, Ivana Franka Iztoka, Franca Jaklja Kozaka, Lovra Korošca Branka, Jože Ovi-jača Zmagoslava, Franca Stilca i Vinka Zontara Aleksandrova).